

**Nacionālā programma Eiropas Reģionālās attīstības fonda apguvei
INFRASTRUKTŪRAS IZVEIDE NATURA 2000 TERITORIJĀS**

Darbības programma	Infrastruktūra un pakalpojumi
4. Prioritāte	Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskajai aktivitātei nodrošināšana
4.1. Pasākums	Vide
4.1.2. Aktivitāte	Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās

SATURS

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI	3
TERMINU SKAIDROJUMS	4
IEVADS.....	5
1. NOZARES POLITIKAS MĒRĶI, POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI ES STRUKTŪRFONDU UN KOHĒZIJAS FONDA APGUVEI, NORMATĪVĀ BĀZE	6
1.1. NOZARES POLITIKAS MĒRĶI.....	6
1.2. POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI ES STRUKTŪRFONDU UN KOHĒZIJAS FONDA APGUVEI	6
1.3. NORMATĪVO AKTU PRASĪBAS.....	7
2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE.....	8
2.1. NATURA 2000 TERITORIJAS.....	8
2.2. DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNI NATURA 2000 TERITORIJĀM UN TO IEVIEŠANA	10
2.3. INFRASTRUKTŪRAS NEPIECIEŠAMĪBA UN TĀS LĪMEŅI	12
3. NACIONĀLĀS PROGRAMMAS MĒRĶI UN PRIORITĀTES.....	17
4. APAKŠAKTIVITĀTE: NATURA 2000 TERITORIJU AIZSARDZĪBAS ADMINISTRATĪVĀS INFRASTRUKTŪRAS IZVEIDE	17
4.1. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJI, ATBALSTĀMĀS DARBĪBAS, ATTIECINĀMĀS IZMAKSAS.....	17
4.2. IEROBEŽOTAS PROJEKTU IESNIEGUMU ATLASES IZSLUDINĀŠANAS KĀRTĪBA, PROJEKTU PIENĒMŠANAS KĀRTĪBA, VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI.....	18
5. APAKŠAKTIVITĀTE: ANTROPOGĒNO SLODZI SAMAZINOŠĀS, IZGLĪTOJOŠĀS UN INFORMATĪVĀS INFRASTRUKTŪRAS IZVEIDE.....	19
5.1. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJI, ATBALSTĀMĀS DARBĪBAS, ATTIECINĀMĀS IZMAKSAS.....	19
5.2. ĀTKLĀTAS PROJEKTU IESNIEGUMU ATLASES IZSLUDINĀŠANAS KĀRTĪBA, PROJEKTU PIENĒMŠANAS KĀRTĪBA, VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI.....	20
6. IEROBEŽOTAS PROJEKTU IESNIEGUMU ATLASES KĀRTĪBA.....	23
7. NACIONĀLĀS PROGRAMMAS UZRAUDZĪBAS RĀDĪTĀJI	25
8. INFORMĀCIJAS AVOTI.....	25

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

DAP	- Dabas aizsardzības pārvalde
DP	- Darbības programma / -as
DA plāns	- Dabas aizsardzības plāns
DL	- Dabas liegums
DP	- Darbības programma / -as
ERAF	- Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	- Eiropas Savienība / -as
GNP	- Gaujas Nacionālais parks
ĪADT	- Īpaši aizsargājama dabas teritorija / -as
LDF	- Latvijas Dabas fonds
LIAP	- Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes
NAP	- Nacionālais attīstības plāns
MK	- Ministru kabinets
NP	- Nacionālā programma
RVP	- Reģionālā vides pārvalde
VIDM	- Vides ministrija
VSID	- Valsts stratēģiskais ietvardokuments
ZBR	- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts

TERMINU SKAIDROJUMS

Administratīvās zīmes – īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežzīmes – stabi ar ĪADT simbolu un aizlieguma zīmes – zīme "Iebraukt aizliegts" („ķieģelis”) un "Caurbraukt aizliegts" (balts aplis, kam apkārt sarkana svītra).

Antropogēnā slodze – cilvēka tiešās vai netiešās darbības ietekme gan uz dabu kopumā, gan arī uz atsevišķiem tās elementiem.

Attīstība – sabiedrībai labvēlīgs dabas vides, kultūrvides, sociālās vides un saimnieciskās darbības virzības process.

Bioloģiskā daudzveidība – dzīvo organismu formu dažādība visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās un ekoloģiskajos kompleksos, kuru sastāvdaļas tās ir; tā ietver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām.

Biotopi – dabiskas vai daļēji dabiskas izcelsmes sauszemes vai ūdens teritorijas, ko raksturo noteiktas ģeogrāfiskas, abiotiskas un biotiskas pazīmes.

Dabas resursi – dabas daļas, to skaitā zeme, augsne, zemes dzīles, gaiss, ūdens, flora un fauna, kurām ir ekonomiska, sociāla vai kultūras vērtība. Izšķir atjaunojamos un neatjaunojamos dabas resursus.

Dzīvotne – noteiktu specifisku abiotisku un biotisku faktoru kopums teritorijā, kurā suga eksistē ikvienā tās bioloģiskā cikla posmā.

Ilgspējīga attīstība – sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrēta un līdzsvarota attīstība, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas, kā arī nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Infrastruktūra – (šīs nacionālās programmas izpratnē) ĪADT vizualizēšana dabā, tai sk. teritoriju administratīvās zīmes un stendi, kas informē par ĪADT esamību; tūrisma negatīvo ietekmi samazinošā infrastruktūra ĪADT, tai sk. autostāvvietas, tualetes, atkritumu urnas, apmešanās vietas; ĪADT apmeklētāju un vietējo iedzīvotāju izglītošanai un informēšanai nepieciešamā infrastruktūra, tai sk. izglītības un apmeklētāju informācijas centri, informācijas stendi, norādes u.c.

Mikroliegums – teritorija, ko nosaka, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamas sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no funkcionālajām zonām to nenodrošina.

Natura 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls.

Noplicināšana – dabas resursu pārmērīga izmantošana, nerūpējoties par to atjaunošanu un neņemot vērā šādas izmantošanas kaitīgo ietekmi uz ekosistēmas vai apgabala dabas stāvokli. Noplicināšana cieši saistīta ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un ilgtspējīgas attīstības principu neievērošanu.

Vides apziņa – cilvēka attieksmei un izpratnei par vidi un sevi atbilstošs garīgais stāvoklis, kurš nosaka uzvedības izvēli, to var raksturot kā videi draudzīgu attieksmju kopumu un izpratni par dabas, sabiedrības un cilvēku darbības procesiem, vajadzību izzināt un pārveidot vidi, saglabājot tās kvalitāti.

Vides izglītība – zināšanu un izpratnes, attieksmju un prasmju veidošana par dabas, sociālās vides un cilvēku darbības mijsakarbām to dinamiskajā vienībā. Vides izglītības mērķis ir vides apziņas un videi draudzīgas aktīvas rīcības veidošana.

Sugas – savvaļas dzīvnieku, putnu, augu, sēņu un ķērpju sugas (arī pasugas) to zinātniskajā nozīmē.

IEVADS

Eiropas Savienības jaunā Ilgtspējīgas attīstības stratēģija kā vienu no galvenajiem mērķiem izvirza – uzlabot dabas resursu apsaimniekošanu un nepieļaut to pārmērīgu izmantošanu. Starp svarīgākajiem uzdevumiem, lai sasniegtu iepriekš minēto mērķi, ir uzskaitīti:

- uzlabot atjaunojamo dabas resursu apsaimniekošanu un nepieļaut ūdens, gaisa, augsnes, atmosfēras un bioloģiskās daudzveidības pārmērīgu izmantošanu,
- līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un sekmēt būtisku samazinājumu bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apturēšanu pasaules mērogā.

ES politikas plānošanas dokumentā atzīmēts, ka īpašu uzmanība jāpievērš nepieciešamībai uzlabot gan Natura 2000, gan sugu aizsardzības un apsaimniekošanas politikas ieviešanu. ES dalībvalstīm jāīsteno ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija - gan tās ES, gan arī globālie uzdevumi (ANO Konvencija par bioloģisko daudzveidību) un sadarbībā ar Eiropas Komisiju jāveic pasākumus, lai noteiktu un īstenotu prioritārus pasākumus un sasniegtu mērķi – līdz 2010. gadam un arī pēc tam apturētu bioloģiskās daudzveidības izzušanu.

Atbilstoši konvencijā „Par bioloģisko daudzveidību” (05.06.1992.), kurai Latvija pievienojās 1995. gadā, minētajai definīcijai bioloģiskā daudzveidība ietver visu dzīvības formu daudzveidību uz Zemes, t.i., augu un dzīvnieku sugu daudzveidību, to gēnu daudzveidību un ekosistēmu daudzveidību. Saistībā ar konvencijas 10. pantu katra līgumslēdzējuse uzņemas ieviest pasākumus bioloģisko resursu izmantošanā, lai izvairītos vai samazinātu nevēlamas ietekmes uz bioloģisko daudzveidību.

Piemērotas infrastruktūras izveidošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās – Natura 2000 vietās, izriet no Putnu direktīvas (79/409/EEK) un Biotopu direktīvas (92/43/EEK) 2. panta, kas nosaka, ka tās mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskos biotopus un savvaļas dzīvniekus un augus Eiropā esošajās dalībvalstu teritorijās, un ka pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu Kopienā nozīmīgu dabisko biotopu, savvaļas dzīvnieku un augu sugu labvēlīgu aizsardzības statusu. Šis pants arī nosaka, ka, veicot pasākumus saskaņā ar šo direktīvu, jāņem vērā ekonomiskās, sociālās un kultūras prasības, kā arī reģionālās un vietējās īpatnības. Turklāt, Biotopu direktīvas 6. pants nosaka, ka:

- attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dalībvalstis nosaka vajadzīgos aizsardzības pasākumus, attiecīgā gadījumā tajos iekļaujot atbilstošus apsaimniekošanas plānus, kas izstrādāti īpaši šīm teritorijām vai iekļauti citos attīstības plānos, kā arī atbilstošus normatīvus, administratīvus vai līgumiskus pasākumus, kuri atbilst šajās teritorijās sastopamo I pielikuma dabisko biotopu veidu un II pielikuma sugu ekoloģiskajām prasībām;
- dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko biotopu un sugu noplicināšanos, kā arī lai novērstu traucējumu, kas skar sugas, kuru dēļ noteikta attiecīgā teritorija, ja šāds traucējums varētu būt nozīmīgs attiecībā uz šīs direktīvas mērķiem.

1. NOZARES POLITIKAS MĒRĶI, POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI ES STRUKTŪRFONDU UN KOHĒZIJAS FONDA APGUVEI, NORMATĪVĀ BĀZE

1.1. Nozares politikas mērķi

Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes (2002) ir svarīgākais politikas plānošanas dokuments, kas nosaka saistību starp tautsaimniecības attīstību un vides saglabāšanu, līdz ar to nodrošinot dažādu nozaru attīstības ilgtspējību. Attiecībā uz dabas aizsardzību LIAP minēti šādi politikas mērķi:

- saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību;
- saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību;
- veicināt tradicionālās ainavas saglabāšanos;
- nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu izmantošanu.

Lai sasniegtu šos mērķus, minētas sekojošas rīcības:

- novērst svešo ekspansīvo sugu izplatīšanos, nepieļaut vietējo savvaļas sugu skaita un izplatības samazināšanos dabā, nodrošinot labvēlīgu aizsardzības statusu apdraudētajām sugām.
- novērst jūras piekrastes ūdens sabiedrību un sugu daudzveidības samazināšanos, kā arī piekrastes biotopu dabiskās struktūras izmaiņas.
- samazināt liedaga un kāpu ekosistēmu degradācijas procesus un veicināt stāvkraustu aizsardzību.
- apturēt meža biotopu daudzveidības samazināšanos, saglabājot dabiskiem mežiem raksturīgu sugu sastāvu un nodrošinot labvēlīgus apstākļus meža dzīvnieku populācijām.
- saglabāt dabīgo pļavu platības, apturot aizaugšanu.

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jautājumi ir noteikti kā prioritāte **Nacionālajā vides politikas plānā** (2004 - 2008), kas ir nacionālās stratēģijas dokuments vides aizsardzības jomā Latvijā. Minētajā dokumentā raksturota bioloģiskā daudzveidība Latvijā un ar to saistītās problēmas, kā arī formulēti mērķi, kas atbilst ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņu mērķiem. Īstenojot politiku, jānodrošina dabas aizsardzības plānu un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde un ieviešana, kā arī jānodrošina īpaši aizsargājamo dabas teritoriju atbilstoša apsaimniekošana.

Valstī ir izstrādāta **Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas stratēģija**. Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma ir svarīgākais stratēģiskais dokuments dabas aizsardzības jomā. Nacionālajā programmā starp stratēģijas mērķiem minēti arī sekojoši:

- saglabāt ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību,
- saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību,
- nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu izmantošanu.

1.2. Politikas plānošanas dokumenti ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguvei

Nacionālais attīstības plāns (NAP) ir vidēja termiņa plānošanas dokuments laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam un viens no tā virzieniem ir dabas un enerģētisko resursu ilgtspējīga un efektīva izmantošana. Raksturojot šo virzienu, teikts, ka "Latvijas dabas un kultūrvēsturiskais mantojums dod iespēju straujāk attīstīt tūrismu un radīt jaunas darba vietas laukos, jo tūrisma resursi ir pieejami visā valsts teritorijā. Sabiedrības izprotoša attieksme var veicināt dabas resursu racionālu un ilgtspējīgu izmantošanu un atjaunošanu, kā arī samazināt

slodzi uz dabu. Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu, īpaši svarīgi ir sabalansēt iespējamās saimnieciskās darbības un teritoriju apsaimniekošanu ar dabas aizsardzības prasībām. Pilsoniskas sabiedrības veidošanā izšķiroša nozīme ir sabiedrības informēšanai (...), tādējādi palielinot sabiedrības izpratni par dabas vides vērtībām un izpratni par nepieciešamību nodrošināt kvalitatīvu dzīves telpu arī nākamajām paaudzēm.”

Pie galvenajiem risināmajiem uzdevumiem NAP minēti arī sekojoši:

- veicināt bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju saglabāšanu un saprātīgu izmantošanu;
- veicināt aizsargājamo dabas teritoriju iesaisti ekonomiskajā apritē, nosakot atšķirīgas saimnieciskās darbības liegumu zonas un sniedzot to izveides sociālekonomisko pamatojumu, piesaistot finansējumu apsaimniekošanai;
- atbalstīt dabas vides ilgtspējīgu izmantošanu iedzīvotāju atpūtai un sekmēt ekotūrisma.

Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā 2007. - 2013. gada periodam uzsvērts, ka neskartās dabas teritorijas, bioloģiskā daudzveidība, kultūras un vēstures mantojums ir resurss, kuru atbilstoši pielāgojot, var izmantot valsts un tās atsevišķu teritoriju ekonomiskā potenciāla palielināšanai, ekonomiskās aktivitātes veicināšanai, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes rādītāju uzlabošanai. Dokumentā norādīts, ka Latvijā nav pietiekami attīstīta infrastruktūra īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Darbības programmā „**Infrastruktūra un pakalpojumi**” 4. prioritātes „Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskajai aktivitātei nodrošināšana” 4.1. pasākumu „Vide” plānots ieviest īstenojot sešas aktivitātes, kā prioritāte minēta sugu un biotopu aizsardzība ES nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un sabiedrības izglītošana bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā. Pastāvīgais tūristu skaita pieaugums, īpaši pēc Latvijas iestāšanās ES, var nākotnē radīt būtisku ietekmi uz šādu sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu. Tāpēc tūristu plūsmas novirzīšanai no īpaši aizsargājamo dabas teritoriju jutīgiem biotopiem uz daļām ar lielāku vides ietilpību papildu nepieciešamas takas un laipas, skatu torņi un iekārtotas skatu vietas, norādes un informācijas zīmes, informācijas centri, kā arī vienkārši iekārtoti stāvlaukumi u.c. infrastruktūra, kas mazinātu tūristu negatīvo ietekmi uz ĪADT, t.sk. neradītu jaunas vides problēmas, piemēram, atkritumu jomā.

1.3. Normatīvo aktu prasības

Likuma „**Par sugu un biotopu aizsardzību**” 7. pants nosaka, ka biotopu aizsardzības uzdevums ir nodrošināt tādu faktoru kopumu, kas labvēlīgi ietekmē biotopu un tam raksturīgās sugas un veicina biotopa dabisko izplatību, struktūru un funkcijas, kā arī tam raksturīgo sugu izdzīvošanu ilgā laikposmā.

Likuma „**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**” 43. pants nosaka, ka ĪADT tīkls izveidots, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu, īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu aizsardzību vai, kur tas nepieciešams, atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Šī likuma 20.pants nosaka, ka Aizsargājamo teritoriju apmeklēšana atpūtas, tūrisma, ekoloģiskās izglītošanas un zinātniskās izpētes nolūkos notiek saskaņā ar aizsargājamo teritoriju vispārējiem un katras teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un dabas aizsardzības plāniem.

Likums par ĪADT nosaka, ka, lai saskaņotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona ilgtspējīgas attīstības intereses, nodrošinot teritorijas dabas vērtību saglabāšanu, kā arī lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu tām īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kuru aizsardzības nolūkā šī teritorija ir izveidota, var izstrādāt aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plānu. Plānā ietver zinātnisko informāciju par aizsargājamo teritoriju, pamatojumu funkcionālajam zonējumam, ja tāds nepieciešams, un nosaka vienotus visas teritorijas apsaimniekošanas pasākumus, lai sasniegtu tās aizsardzības mērķus. Ministru kabineta noteikumi nosaka plāna saturu, izstrādāšanas kārtību un to, ka plānam ir ieteikuma raksturs.

Tiešas prasības par infrastruktūras attīstību kā līdzekli dabas aizsardzības nodrošināšanā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā normatīvajos dokumentos nav noteiktas.

2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE

2.1. Natura 2000 teritorijas

Ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ir nostiprināts Latvijas Natura 2000 teritoriju tiesiskais statuss un to iedalījums īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kategorijās. Latvijā ir noteiktas 336 Natura 2000 teritorijas, no kurām 4 ir dabas rezervāti, 3 nacionālie parki, 38 dabas parki, 9 dabas pieminekļi, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 250 dabas liegumi, 23 mikroliegumi.

Šīm teritorijām ir atšķirīgi aizsardzības un apsaimniekošanas režīmi – no minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos līdz pat pilnīgam saimnieciskās darbības aizliegumam dabas rezervātu stingrā režīma zonā.

Natura 2000 teritorijas kopā aizņem 11,9% no Latvijas platības. Pirms šī ES prasībām atbilstošā dabas aizsardzības tīkla izveidošanas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārklājums bija 8,9 %, tātad pēdējos gados ĪADT platība ir palielināta par 3%. Atbilstoši nacionālai likumdošanai visām Natura 2000 teritorijām ir noteikts juridiskais aizsardzības statuss.

Esošās Natura 2000 teritorijas, saskaņā ar ES Putnu direktīvas (79/409/EEK) un Biotopu direktīvas (92/43/EEK) pielikumos ietvertajiem sugu un biotopu sarakstiem, ir izveidotas konkrētu sugu un biotopu aizsardzībai. Tās ir daudzveidīgas un pārstāv visas konkrētajam biogeogrāfiskajam reģionam raksturīgās dabas vērtības, kas Latvijā ir sastopamas. Natura 2000 teritorijas kopumā veido augstu bioloģiski vērtīgu platību īpatsvaru, par ko liecina teritoriju apraksti (DATA FORM) Natura 2000 datu bāzē un līdz šim izstrādātie dabas aizsardzības plāni.

Latvijas atrodas divu biogeogrāfisko rajonu: boreālā un Baltijas jūras biogeogrāfiskā reģiona robežzonā. Līdz ar to, valstī sastopamas vairākas sugas, kas atrodas uz sugu izplatības areāla robežas, tāpat plašs ir sugu izplatības koridors jūras krastā un gar lielākajām upēm. "Robežzonas" īpatnība ir to bagātība ar sugām un biotopiem, kas kopumā paaugstina bioloģisko daudzveidību valstī.

Katra aizsargājamā teritorija ir ļoti individuāla – katrai ir savs izveidošanas mērķis un tai raksturīgais dabas vērtību komplekss. Lielās ĪADT bieži ir tik daudzveidīgas, ka atsevišķām to daļām ir noteikti atšķirīgi mērķi un līdz ar to šīs teritorijas tiek zonētas, nosakot atšķirīgu aizsardzības un izmantošanas režīmu. Tāpēc ĪADT salīdzināt un ranžēt pēc noteiktiem kritērijiem ir sarežģīti un pat neiespējami.

Teritoriju unikalitāte, dažādība un individualitāte nosaka un pamato atšķirīgās dabas aizsardzības prasības, tai skaitā nepieciešamo infrastruktūru katrā teritorijā.

Vispārīgā gadījumā Natura 2000 teritorijas aizsardzības režīmu nosaka saskaņā ar vispārējiem dabas aizsardzības un izmantošanas noteikumiem, pamatojoties uz teritorijas aizsardzības kategoriju: nacionālais parks, dabas rezervāts, dabas liegums, dabas parks, aizsargājamo ainavu apvidus, mikroliegums, dabas piemineklis u.c. Optimālā gadījumā teritorijai ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, apstiprināti individuālie teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī noteikts funkcionālais zonējums, ja tas ir nepieciešams teritorijas aizsardzības un izmantošanas nodrošināšanai.

ĪADT noteiktie režīmi attiecībā pret teritorijas apmeklējumu un tūrisma attīstību ir būtiski atšķirīgi. Dabas rezervātu stingra režīma zonas apmeklētājiem nav pieejamas. Dabas aizsardzības nolūkā arī nacionālajos parkos, dabas parkos un liegumos var tikt noteiktas zonas, kuras apmeklētājiem slēgtas vai to pārvietošanās ir būtiski ierobežota. Toties tūrismam piemērotas ir pat dabas rezervātu un nacionālo parku regulējamā režīma un ainavu aizsardzības zonas, dabas parki un aizsargājamo ainavu apvidi, kā arī atsevišķos gadījumos dabas liegumi vai to daļas, kurās nav noteikts stingrās aizsardzības režīms.

Daudzas no Natura 2000 teritorijām ir lielas un daudzveidīgas, tās atrodas vairāku pašvaldību, pat rajonu robežās. Visvairāk ir tādas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuru platība ir no 100 ha līdz 500 ha un vairāk par 1000 ha. Līdz ar to lielākā daļa Natura 2000 ietilpst vairākās pašvaldībās, tādēļ ĪADT apsaimniekošana vienas administratīvās teritorijas robežās nav iespējama. Risinājums šādās situācijās ir pašvaldību apvienību izveide.

Latvijā īpaši aizsargājamo teritoriju pārvaldes un aizsardzības nodrošināšanai līdz šim ir izveidotas piecas administrācijas: Slīteres NP, Gaujas NP, Ķemeru NP, Ziemeļvidzemes BR un Teiču dabas rezervātam. To aizsargājamo teritoriju pārvaldi, kurām nav savas pārvaldes institūcijas saskaņā ar likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” realizē pašvaldības.

Natura 2000 teritorijas Latvijā izvietotas salīdzinoši vienmērīgi. Nedaudz lielāka ĪADT koncentrācija vērojama Rīgas un Latgales plānošanas reģionā, bet salīdzinoši mazākās platībās – Zemgales reģionā. Bet, vērtējot šo teritoriju apmeklētību jāsecina, ka tās sadalījums valstī ir ļoti nevienmērīgs; lielo pilsētu un piekrastes tuvumā apmeklētība ir lielāka nekā valstī vidēji.

Lai saglabātu dabas vērtības, infrastruktūras nepieciešamības pakāpi, lielā mērā nosaka teritorijas apmeklētība. Infrastruktūras izveidošanas mērķis ir mazināt apmeklētāju radīto slodzi, savukārt, ja šādas slodzes nav un arī tuvākajā laikā tās pieaugums netiek prognozēts, tad darbība nav vērsta uz mērķa sasniegšanu.

ĪADT ir pārstāvēti visi zemes izmantošanas veidi. Daļa no tiem ir vairāk, citi mazāk piemēroti dabas tūrisma attīstībai. 49% no visu Natura 2000 teritoriju platības aizņem meži, 24 % - lauksaimniecības zemes, 12% – ūdeņi, 14% – purvi un 1% citi biotopi. Vismazāk apmeklētas ir pārmitru pļavu un purvu platības. Lai gan augstajos purvos ir vērojama maza apmeklētība, tomēr populārās ogošanas vietās ir novērojama teritorijas izmantošana ar sezonālu raksturu, kas lielos apmēros rada negatīvus traucējumus. Bet jāatzīst, ka ogotājus un arī makšķerniekus atšķirībā no tūristiem nav iespējas vadīt un organizēt to plūsmu ar infrastruktūras palīdzību.

Cits, būtisks aspekts teritorijas apmeklētībai bez dabas un ainaviskajām vērtībām ir teritorijas sasniedzamība, apdzīvoto vietu skaits un izvietojums ĪADT tuvumā un teritorijā. Lielākoties

teritorijas sasniedzamība – ceļu tīkls un kvalitāte, nosaka apmeklētāju skaitu, tā popularizējot apskates vietas, arī eksistējotniecīgai rekreācijas infrastruktūrai vai pat tai izpaliekot.

Tāpat jāņem vērā, ka teritorijas atkarībā no tajās sastopamajiem biotopiem un sugām pēc jutības pret antropogēno slodzi ir dažādas. Piemēram, īpatni ir pārmitrie mežu biotopi: tos apmeklē reti, lielākoties tikai mednieki vai ogotāji, taču šie meži ir ļoti jutīgi pret izstaigāšanu, pat daži apmeklētāji rada dziļu taku ar ūdens lāmām.

2.2. Dabas aizsardzības plāni Natura 2000 teritorijām un to ieviešana

Likuma „Par ĪADT „, 20.pants „, Aizsargājamo teritoriju apmeklēšanas regulēšana” nosaka, ka aizsargājamo teritoriju apmeklēšana atpūtas, tūrisma, ekoloģiskās izglītošanas un zinātniskās izpētes nolūkos notiek saskaņā ar aizsargājamo teritoriju vispārējiem un katras teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un dabas aizsardzības plāniem.

Tādēļ dabas aizsardzības plānu esamībai ir izšķiroša nozīme, lemjot jautājumu par infrastruktūras attīstīšanu konkrētajā teritorijā. Dabas aizsardzības plāni tiek izstrādāti kopš 1990. gadu beigām. Kopš 2002. gada plānus izstrādāja atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (tagadējā Vides ministrija) ministra rīkojumam Nr. 120 “Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai” (04.07.2002.). No 2006. gada 28. marta dabas aizsardzības plānu izstrādes kārtību nosaka MK noteikumi Nr.234. “Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”. Līdz ar to, pa gadiem plānu izstrādes metodika un detalizētība ir nedaudz atšķirīga, bet kopumā jāsecina, ka plānos sniegtā informācija, izņemot atsevišķus gadījumus, ir izmantojama, plānojojot un realizējot infrastruktūras projektus.

Kopā līdz 2006. gada oktobrim apstiprināti dabas aizsardzības plāni 107 īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (gan Natura 2000, gan pārējās). Pašreiz ir spēkā 96 dabas aizsardzības plāni Natura 2000 teritorijām, tie ir izstrādāti 94 Natura 2000 teritorijām (Salacas ielejai ir 4 plāni – atsevišķi katram posmam, bet Teiču un Krustkalnu rezervātiem ir kopīgs dabas aizsardzības plāns).

Plānu izstrāde pēdējos gados ir ļoti aktivizējusies: 2003. gadā ir apstiprināti 8 dabas aizsardzības plāni, 2004. gadā – 25, 2005. gadā – 31, bet 2006. gadā jau 26 plāni ir apstiprināti un dažādās izstrādes pakāpēs atrodas 28 (no tiem 26 Natura 2000 teritorijām) dabas aizsardzības plāni. No šīm Natura 2000 teritorijām 3 teritorijām ir jau bijuši iepriekš izstrādāti plāni: DP „Embūte”, DL „Pededzes lejtece”, kā arī DL „Lielupes palienes pļavas”, kurš ir vēl spēkā esošs. Plānu izstrāde un atjaunošana paredzēta arī turpmākajos gados.

Informāciju par Natura 2000 teritorijām nepieciešamo, ieteicamo un pieļaujamo infrastruktūru, kas apkopota 2. pielikumā, sniedz līdz šim izstrādātie dabas aizsardzības plāni, kas atkarībā no detalizācijas pakāpes iesaka un norāda vietas, kur būtu nepieciešams pilnveidot vai no jauna iekārtot teritorijas apskates, izziņas un atpūtas infrastruktūru.

Jāņem vērā, ka dabas aizsardzības plāniem ir dažādas izstrādes detalizācijas pakāpes, iespējama izstrādātāja individuālā pieeja un subjektivitāte.

ĪADT aizsardzība un apsaimniekošana, tajā skaitā dabas aizsardzības plāna ieviešana praksē, lielākajā skaitā gadījumu nenotiek secīgi tūlīt pēc plāna izstrādes, kā arī retos gadījumos tiek realizēta pilnā apjomā. Tādēļ jāņem vērā, ka situācija kopš plāna izstrādes var būt arī mainījusies.

Pēdējos trīs gados situācija manāmi uzlabojas, jo ĪADT apsaimniekošanā, tajā skaitā infrastruktūras pilnveidošanā un iekārtošanā iesaistās VAS "Latvijas valsts meži", plāni tiek izstrādāti un daļa ieviesti LIFE - Daba finansēto projektu ietvaros, aktīvāk iesaistās pašvaldības, kā arī teritoriju pārvaldes nodrošināšanai tiek dibināti fondi. Daudz infrastruktūras attīstībā paveikts iepriekšējā ERAF plānošanas periodā.

LIFE-Daba ietvaros iekārtotā infrastruktūra. Pašlaik Natura 2000 teritorijās nelielas infrastruktūras izbūves projekti tiek īstenoti Eiropas Savienības LIFE – Daba programmas ietvaros, kurā Latvija piedalās kopš 2000. gada. LIFE – Daba programma neatbalsta lielus infrastruktūras objektus, tāpēc projektu pieteicēji parasti akcentu neliek uz infrastruktūras veidošanas aktivitātēm un tām plāno samērā minimālus līdzekļus.

Lielāko ieguldījumu infrastruktūras attīstībā devuši tādi projekti kā Engures ezera dabas parka DA plāna ieviešana, Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana (visā piekrastes garumā būtiskākajās vietās izbūvētas takas pāri kāpām un kāpu mežiem), Papes ezera apsaimniekošana un attīstība, arī Ziemeļgaujas ielejas aizsardzības un apsaimniekošanas projektā uzsāktas infrastruktūras izveides aktivitātes.

Pašvaldību īstenotās aktivitātes. Nav pieejama apkopota informācija no pašvaldībām par Natura 2000 teritoriju apsaimniekošanu un infrastruktūras objektu iekārtošanu un uzturēšanu.

Katrā pašvaldībā situācija ir atšķirīga. Ir pašvaldības, kuras aktīvi piedalās un līdzfinansē Natura 2000 vietu infrastruktūras iekārtošanu un ieviešanu, lai gan nereti informācija par šīm teritorijām un to vērtību ir nepietiekoša. Pašvaldībās trūkst cilvēku ar projektu pieteikumu izstrādātāju zināšanām un pieredzi, kā arī dabas aizsardzības speciālistu, kas jāņem vērā pie projektu iesniegšanas.

Lielākoties pašvaldībām nav nepieciešamo līdzekļu un pamatojuma, lai pašas ierīkotu atpūtas un izziņas infrastruktūru Natura 2000 teritorijās. Salīdzinoši biežāk pašvaldības ir gatavas piedalīties kā partneri projektos ar līdzfinansējumu un ir gatavas uzturēt tajos iekārtoto infrastruktūru. Pašvaldībām ir galvenā loma jau ierīkotu infrastruktūras objektu uzturēšanā, ja ĪADT nav izveidota administrācija.

Tomēr ir arī pozitīvi piemēri, kad pagastu pašvaldības pašas veic Natura 2000 teritoriju infrastruktūras attīstību par saviem līdzekļiem vai piesaistot citus finansu avotus. Vispopulārākais finansu avots Latvijas mērogā pašvaldībām un dažādām nevalstiskām organizācijām ir Latvijas Vides aizsardzības fonds.

Latvijas Vides aizsardzības fonda projekti.

LVAF finansējis šādus ĪADT infrastruktūras attīstības projektus:

- Dabas taka Ķemeru nacionālajā parkā (Vides aizsardzības klubs);
- Ģipkas Baltās kāpas aizsardzība Talsu rajona Rojas pagastā dabas liegumā „Ģipka” (Rojas pagasta padome);
- Stendu planšetes NATURA 2000 teritorijas dabas parka „Embūtes pauguraine” apmeklētāju informēšanai un izglītošanai (Valsts SIA „Vides projekti”);
- Papes un Nidas pludmales iekārtošana dabas parkā „Pape” (Rucavas pagasta padome);
- Teiču valsts rezervāta informācijas centrs (Teiču valsts rezervāts);
- Skatu torņa būvniecība (Dabas parks „Daugavas loki”);
- Tūrisma takas atjaunošana Gaujas senlejā, Siguldā GNP (Siguldas pilsētas dome);
- Vasargēlišku skatu torņa kapitālais remonts (Dabas parks „Daugavas loki”);
- Engures ezera dabas parka apsaimniekošana (Engures ezera dabas parka fonds);
- Vides sakārtošana un tūristu takas ierīkošana GNP (Līgatnes pagasta padome).

Pasākumi ERAF ietvaros.

Iepriekšējā plānošanas periodā no 2004. līdz 2006. gadam no Eiropas Reģionālās attīstības fonda tika līdzfinansēti šādi projekti:

- Dabas izglītības centrs GNP,
- Ekotūrisma bāzes infrastruktūras izveide Gaujas senleņķī – NATURA 2000 teritorijā I kārtā Murjāņi – Līgatne,
- Ekotūrisma infrastruktūras attīstība Teiču un Krustkalnu rezervātos,
- Vides informācijas punkti un naktsmītnes Teiču dabas rezervātā,
- Vides sakārtošana un ekotūrisma infrastruktūras izveide dabas parka „Embūtes pauguraine” teritorijā,
- Ekotūrisma infrastruktūras attīstība ĪADT "Ventas ieleja",
- Dabas aizsardzības infrastruktūras attīstība Ķemeru nacionālajā parkā.

Šo projektu galvenie mērķi bija samazināt tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz rezervātiem, nacionālajiem parkiem, optimizējot apmeklētāju plūsmas un piesaistot tās projekta rezultātā izveidotajai infrastruktūrai, tādējādi nodrošinot Eiropas nozīmes augu un dzīvnieku sugu un biotopu saglabāšanu.

Infrastruktūras attīstībai Natura 2000 teritorijās iepriekšējā plānošanas periodā kopumā ieguldīti 4,5 milj. eiro, tai skaitā no ERAF – 3,37 milj. eiro, no valsts pamatbudžeta un pašvaldību budžeta līdzekļiem – 1,12 milj. eiro. Izmantojot šos līdzekļus tiek īstenoti infrastruktūras izveides projekti 6 Natura 2000 teritorijās. Investīcijas nepieciešams turpināt, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu atbilstošu aizsardzību un paaugstinātu sabiedrības informētības un izglītības līmeni par dabas vērtībām un to aizsardzību.

2.3. Infrastruktūras nepieciešamība un tās līmeņi

Atkarībā no ĪADT specifikas atšķiras nepieciešamais, ieteicamais jeb vēlamais infrastruktūras līmenis. Kopumā jāizprot un jāuzsver, ka aktīvs tūrisms, dabas vērtību apmeklēšana īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, tajā skaitā Natura 2000, nav nepieciešams un vēlams. Dabas vērtības netraucētos apstākļos pastāv augstākā kvalitātē nekā apmeklētā vidē.

Visās Natura 2000 vietās prioritāte ir dabas aizsardzība un dabas aizsardzības prasību ievērošanas nodrošināšana. Infrastruktūras ierīkošana nav prioritāra, bet tā ir jāveido tūristu izraisītās slodzes mazināšanai un jāuztver kā līdzeklis, lai virzītu un organizētu teritorijas apmeklētājus, tādējādi aizsargājot no dabas aizsardzības viedokļa jutīgākās un nozīmīgākās teritorijas daļas. Piem., nav pieļaujama apmeklētāju piesaiste teritorijām, kuru dabas aizsardzības vērtības apdraud tūrisms – tie galvenokārt ir dabas liegumi, kuros tūrisma infrastruktūras attīstību regulē DA plānu un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Vienīgais biotehniskais faktors, ko realizē apmeklētāji, ir nomīdīšana, kas kā regulārs traucējums nepieciešams smiltāju sabiedrībās, bet, kā liecina visas pasaules pieredze, rekreācija ir arī viens no galvenajiem okeānu un jūru piekrastes degradējošajiem un apdraudošajiem faktoriem mūsdienās.

Arī pārējās ietekmes: troksnis, apkārtnes piegružošana, neizbēgama vides eitifikācija (tualetes, atpūtas vietas u.c.), sugu dzīvotņu un ainavas mainīšana – nav uztveramas kā kultūrvēsturiska cilvēka un konkrētās vides sadarbība, kas vairo dabas vērtības, bet kā būtisks negatīvs faktors. Ietekme atkarībā no apmeklētāju skaita var būt no minimālas līdz pat degradējošai. Kā arī atkarībā no teritorijā sastopamajiem biotopiem, vienlīdzīgs apmeklētāju

skaits var izraisīt visai atšķirīgu ietekmi uz vidi. Piemēram, pārmitrie meži ir jutīgs biotops un tādēļ, ja izlemts tos apmeklēt plašāk – ir jāiekārto laipas uz pāļiem. Jāatzīmē, ka tieši pārmitrajās mežos ir sastopami daudzi reti putni, tāpēc plānoto taku maršruti ir rūpīgi jāpārdomā – jānovirza no ligzdošanas vietām (1).

Pēdējos gados būtiskas rekreācijas ietekmes ir:

- motorizēts ūdenstransports (ūdensmotocikli, kuteri, motorlaivas u.c.);
- nostaigāšana, izbraukāšana, nogulēšana – jūras piekrastes biotopos;
- reljefa mainīšana;
- tekstu un zīmējumu skrāpēšana atsegumos;
- rekreācijas laikā izcēlušies ugunsgrēki biotopos, kur tie nav dabiski, regulāri traucējumu faktori;
- sadzīves atkritumi;
- troksnis;
- teritorijas apmeklēšana tam nepiemērotā laikā un nepiemērotās vietās, piem., kādu aizsargājamu putnu sugu ligzdošanas laikā;
- ar atpūtu saistīta vides eutrofikācijas palielināšana;
- dabas materiālu (kaļķakmens, u.c. iežu, augi u.c.) vākšana – suvenīriem, interesei, bieži – izmešanai;
- akmeņu vākšana būvniecībai.

Būtisks aspekts esošajos un topošajos infrastruktūras projektos ir informācija par darbībām, kas katrā konkrētajā teritorijā nav savienojamas ar dabas aizsardzības prasību ievērošanu (piemēram, nokāpt no takas, plūkt augus, trokšņot u.c.). Tāpat ar informatīvu stendu un robežstabu palīdzību sabiedrība ir jāinformē par ĪADT esamību, tās robežām, izveidošanas mērķi, atļautajām un aizliegtajām darbībām, un galvenajām dabas vērtībām. Informācijas stendos nav norādāmas konkrētas retu un ļoti retu sugu un biotopu atrašanās vietas. Ir nepieciešama arī ierobežojošā infrastruktūra – zīmes u.c. norobežojumi ar aizliegumu iebraukt, iet, kāpt utt.

Sabiedrības informēšanai un izglītošanai ir ārkārtīgi liela nozīme vides apziņas paaugstināšanā, kas netiešā veidā kalpo arī kā antropogēnās slodzes mazinātājs, jo izglītots tūrists ir labai „draudzīgāks”. Viens no veidiem, kā to veicināt, ir atbilstošas infrastruktūras veidošana sabiedrības vajadzībām aizsargājamās dabas teritorijās vietās, kur tas ir pieļaujams un nepasliktina sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu. Tādējādi sabiedrībai tiek nodrošinātas iespējas tiešā veidā piekļūt dabai, iepazīties un sākt izprast tās vērtības un pārliecināties par tās saudzēšanas un aizsardzības nepieciešamību, vienlaicīgi nodrošinot biotopu saglabāšanu, palielinoties izziņas tūristu slodzei. Pie šādas infrastruktūras pieder informācijas centri, labiekārtotas takas, laipas, skatu un putnu vērošanas torņi, autostāvvietas, labiekārtotas atpūtas vietas, barjeras plūsmas regulēšanai, informācijas stendi un norādes, t. sk. aizlieguma, tualetes, ceļi un pievadceļi utt.

Svarīgs aspekts ir bioloģiski vērtīgo un jutīgo teritoriju netraucēta pastāvēšana un attīstība, ko nodrošina neiejaukšanās režīms. Tāpēc atpūtas un izziņas infrastruktūras neierīkošana šādās teritorijās ir labas apsaimniekošanas piemērs.

Natura 2000 teritorijai atkarībā no iepriekš minētajiem faktoriem var būt nepieciešama minimālā – pamata infrastruktūra vai līdz par ļoti plašai, daudzveidīgai infrastruktūrai.

Minimālā nepieciešamā infrastruktūra

Minimālās nepieciešamās jeb pamata infrastruktūras izveide veicama visām Natura 2000 teritorijām, kurām ir izstrādāti dabas aizsardzības plāni.

Par pamata - visās teritorijās vēlamu infrastruktūru, uzskatāma to robežu iezīmēšana dabā saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem. Robežu iezīmēšana veicama ar robežstabiem, uz kuriem izvietota ĪADT simbolika atbilstoši DAP izstrādātajam vienotajam stilam.

Par pamata infrastruktūru uzskatāmas arī aizlieguma zīmes – zīme "Iebraukt aizliegts" („ķieģelis”) un "Caurbraukt aizliegts" (balts aplis, kam apkārt sarkana svītra), kas izvietojamas cilvēku ietekmes mazināšanai jutīgos biotopos un arī kā brīdinājums, ka šai teritorijai ir īpašs aizsardzības statuss. Zem zīmes vēlams izvietot plāksnīti ar ĪADT nosaukumu. Minētās aizlieguma zīmes un robežstabi tālāk tekstā apvienoti zem nosaukuma „Administratīvās zīmes”.

Lielākajai daļai teritoriju, neskatoties uz nelielo apmeklētāju skaitu, nepieciešams arī uzstādīt vismaz vienu informācijas stendu, kurā ietverta pamatinformācija par ĪADT, Natura 2000 teritorijā vai tās tuvumā (cilvēku biežāk apmeklētās vietās).

Pirms ierīkot informācijas stendu teritorijā ar mazu apmeklētāju skaitu, jāizvērtē, vai tas kopumā paaugstinās reģiona infrastruktūras nodrošinājumu, kā arī, vai ierīkotie objekti ir sasniedzami – ceļš, takas, norādes, apmeklētāju adekvāts skaits. Teritorijas, kas ir ūdens tūristu iecienītas vai kurās aktīvi nodarbojas ar citu ūdenstransportu (laiva, kuteris, motorlaiva, ūdens motocikls u.c.), informācijas stendi izvietojami upes krastā pie populārām apstāšanās vietām vai laivu pietātnēs. Ūdens tūristi ĪADT tuvojas un šķērso tās pa upi, nevis no sauszemes, līdz ar to var nebūt informēti par aizsardzības statusu, dabas vērtībām un ierobežojumiem tajās. Vairumā gadījumu stenda, kas satur pamatinformāciju, atrašanās vieta ir jau norādīta dabas aizsardzības plānā.

Dabas liegumos, dabas rezervātos, mikroliegumos, kā arī dabas lieguma un dabas rezervāta zonās infrastruktūras nepieciešamība rūpīgi jāizvērtē. Šajās teritorijās jāparedz pamata jeb minimālā infrastruktūra, kas ietver robežu vizualizēšanu dabā un apmeklētājus ierobežojošo infrastruktūru, un tikai izņēmuma gadījumos – izziņas taku ierīkošana, lai novadītu apmeklētāju plūsmu vēlamā virzienā, tādējādi novēršot apdraudējumu īpaši retām sugām un biotopiem. Teritorijās, kurās stingrāks aizsardzības režīms, atpūtas un izziņas infrastruktūra pieļaujama apmeklētās vietās – lai organizētu teritorijas apmeklēšanu kā kompromisa risinājumu. Infrastruktūras iekārtošana kā pašmērķis, jo īpaši šajās teritorijās, nav pieļaujama.

Plaša infrastruktūra

Infrastruktūras (taku, laipu, skatu torņu, ceļa norāžu, autostāvvietu) izveidošana īpaši aktuāla ir teritorijās, kurās jau ir liela apmeklētāju plūsma vai tā paredzama tuvākā nākotnē, kā arī pret antropogēno slodzi īpaši jutīgās teritorijās.

Atpūtas, apskates un izziņas infrastruktūra pirmkārt pilnveidojama teritorijās, kurās teritorijas apmeklēšana atļauta un pat veicināma atbilstoši teritorijas kategorijai un noteiktajam režīmam. Tomēr jāņem vērā, ka daļa aizsargājamo teritoriju ar samērā vieglu aizsardzības režīmu (dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi) noteiktas kā Natura 2000 teritorijas dispersu sugu aizsardzībai, ne tikai sabiedrības atpūtai un izglītošanai, tāpēc, plānojot minēto infrastruktūru, jāņem vērā gan teritorijas Natura 2000 datu bāzes informācija, gan

funkcionālais zonējums un dabas aizsardzības plānā norādītās vietas infrastruktūras izveidošanai.

Atsevišķa ĪADT grupa ir salīdzinoši viegli sasniedzamas teritorijas jūras piekrastē, pie ezeriem u.c., kuras neatkarīgi no infrastruktūras esamības un kvalitātes tiek apmeklētas. Lielākoties ilgstoši apmeklētas un populāras vietas ir praktiski neiespējami bez infrastruktūras iekārtošanas pasargāt no nomīdīšanas, eitrofikācijas, trokšņa u.c. ietekmēm, tāpat, novērst šādās vietās apmeklēšanu vai samazināt to ir sarežģīti, dārgi vai pat nereāli. Šīs grupas teritorijas ir apmeklētas arī tad, ja neeksistē labiekārtojums. Līdz ar to infrastruktūras izveidošana ir kā risinājums slodzes mazināšanai uz dabas vērtībām. Taču jāņem vērā izmaiņas apmeklētāju plūsmā, ko radīs infrastruktūras ierīkošana. Saskaņā ar VAS „Latvijas valsts meži” novērojumiem, pēc teritorijas apskates un atpūtas infrastruktūras ierīkošanas divu trīs gadu laikā tās apmeklētība strauji pieaug. Savukārt, ja teritoriju pirms tam izmantoja makšķernieki, ogotāji, viņi pārceļas uz vietām, kur infrastruktūra vēl nav iekārtota.

Šādās NATURA 2000 teritorijās jāorganizē apmeklētāju plūsma un jārisina šādas problēmas:

- tūrisma plūsmas sadalīšanai, virzīšanai un novirzīšanai (laipas, celiņi, barjeras, norādes, zīmes, tai sk. aizlieguma, u.c.);
- nobradāšanas un erozijas mazināšanai (trepes, laipas, tilti u.c.);
- sadzīves atkritumu u.c. eitrofa piesārņojuma mazināšanai (atkritumu konteineri, tualetes u.c.);
- apmeklētāju informēšanai (informācijas centri, stendi, norādes, stabiņi robežu iezīmēšanai u.c.), rūpīgi izvērtējot sniedzamās informācijas detalizācijas pakāpi, piemēram, retu un aizsargājamo sugu un biotopu precīzas atradņu vietas u.c.

Teritorijām, kuras apmeklē liels cilvēku skaits, būtisks komplekss problēmu risinājums, paredzot vienlaicīgi gan antropogēno slodzi mazinošo, gan sabiedrību informējošo un izglītojošo infrastruktūru.

Infrastruktūras ierīkošanas pasākumu nepieciešamību, veikšanas vietas un ieteikumus, tajā skaitā infrastruktūras objektus, Natura 2000 teritorijās nosaka galvenokārt konkrētās teritorijas pārdomāts dabas aizsardzības plāns.

Natura 2000 teritoriju ranžēšanas pamatā ir sekojoši apsvērumi:

- Teritorijas lielums, izvērtējot infrastruktūras nepieciešamību nav būtisks faktors, jo nereti iespējama situācija, kad salīdzinoši nelielā Natura 2000 teritorijā infrastruktūras objektu iekārtošana ir būtiski nepieciešama, kamēr tāda paša pasākuma realizācija plašās teritorijās var būt tikai vēlama vai pat lieka.
- Ikviena teritorija ir neatkārtojama un unikāla, tāpēc to ranžēšana pēc nozīmības dabas vērtību saglabāšanā nav attaisnojama un pamatojama.
- Aizsargājamo sugu un biotopu īpatsvars teritorijā vai vienas biotopu grupas pārsvars pār pārējām nevar būt prioritāte, katra teritorija ar tās dabas vērtībām ir jāanalizē atsevišķi, nosakot tai nepieciešamo antropogēno slodzi mazinošo, sabiedrību informējošo un izglītojošo infrastruktūru.
- Teritorijas kategorija nevar būt par pamatu, nosakot prioritātes, jo ĪADT ar stingrāku režīmu, kā dabas liegumiem, var būt zonas, kurās pieļaujama un pat nepieciešama infrastruktūras izveide.
- Infrastruktūras nepieciešamības pakāpi un tās optimālo līmeni katrā konkrētā Natura 2000 teritorijā, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, lielā mērā nosaka teritorijas apmeklētība un tās jutība pret antropogēno slodzi. Lai noteiktu optimālo rekreācijas infrastruktūru un

tās izveides prioritātes, jāanalizē katrā teritorijā sastopamās dabas vērtības, to jutība pret antropogēno slodzi un tās iespējamā ietekme uz bioloģisko daudzveidību. Šī aspekta analizē nevar piemērot vienotus kritērijus.

- Nosakot infrastruktūras attīstības nepieciešamību vērā ņemama pašreizējā infrastruktūras izveides pakāpe un tās atbilstība optimālajam līmenim.
- Par prioritārām uzskatāmas teritorijas, kurās jau šobrīd ir teritorijas jutībai un tūrisma slodzei neatbilstošs labiekārtojums;

Pēc iepriekš rakstītā skaidri izkristalizējas, ka Natura teritorijas, kurām dabas vērtību saglabāšanai nepieciešama infrastruktūra, nosaka divi faktori: teritoriju popularitāte no tūrisma viedokļa jeb apmeklētība (tās tendences izejot no DA plāna) un pašreizējās infrastruktūras atbilstība slodzes kompensēšanai nepieciešamajai infrastruktūrai, ko lielā mērā nosaka teritorijas jutīgums.

Teritoriju apmeklētības iedalījums:

1. Intensīvi apmeklētu teritoriju grupa – labi zināmās, labi pieejamās vietas, ar kultūrvēsturisku nozīmi vai lieliem rekreācijas resursiem (jūras krastā, u.c.) Šajās teritorijās dabas vērtību aizsardzības nodrošināšana vairumā gadījumu iespējama ierīkojot atpūtas un izziņu infrastruktūru, novirzot cilvēku plūsmu no jutīgākām teritorijas daļām un panākot kompromisu starp teritorijas izmantošanu un dabas aizsardzības prasību ievērošanu.

2. Vidēji apmeklētās teritorijas – teritorijas, kur infrastruktūras objekti tūristu slodzes mazināšanai ir atkarīgi no teritorijas jutības un pašreizējās infrastruktūras atbilstības nepieciešamajai. Vairumam šo teritoriju infrastruktūras izveide nav obligāta, bet vēlama.

3. Mazapmeklētās teritorijas, kur speciāla infrastruktūras ierīkošana dabas vērtību saglabāšanai nav vajadzīga. Nepieciešama tikai minimālās infrastruktūras nodrošināšana; teritorijas robežu iezīmēšana dabā, kā arī informācijas stendu ar pamatinformāciju par teritorijas izveides mērķi un tajā noteiktajiem ierobežojumiem uzstādīšana.

Dabas vērtības, to jutība pret antropogēno slodzi un tās iespējamā ietekme uz bioloģisko daudzveidību analizēta katrā NATURA 2000 teritorijā no DA plāniem, pieņemot, ka tie izstrādāti līdzvērtīgā kvalitātē.

Nemot vērā divus faktoros: pašreizējo infrastruktūras attīstību un dabas, to jutību pret rekreācijas slodzi, iespējams noteikt pašreizējās infrastruktūras atbilstību nepieciešamajam – optimālajam rekreācijas līmenim un teritorijas labiekārtošanas steidzamības pakāpi.

Vidēji un intensīvi apmeklētās teritorijas **pēc infrastruktūras atbilstības optimālajam līmenim** ir iedalītas šādās kategorijās:

A – infrastruktūra nav vai daļēji izveidota, tā pilnībā neatbilst nepieciešamajam līmenim; steidzīgi jāpildveido, lai saglabātu teritorijā esošās dabas vērtības;

B – infrastruktūra nav nepieciešamajā apjomā, bet to var ierīkot pakāpeniski, jo pašreizējā rekreācijas slodze neizraisa būtisku ietekmi uz dabas vērtībām – tā jāveido vai jāpildveido atkarībā no pieejamajiem līdzekļiem, saskaņā ar teritoriju apsaimniekošanas plāniem un teritoriju plānojumu noteiktajām prioritātēm.

Plašākas infrastruktūras izveide nav nepieciešama:

C – infrastruktūra jau ir izveidota optimālajā apjomā;

D – infrastruktūras izveide nav pieļaujama, izņemot – minimālo infrastruktūru (teritorijas apmeklēšana ir pretrunā ar teritorijas izveidošanas mērķiem).

3. NACONĀLĀS PROGRAMMAS MĒRĶI UN PRIORITĀTES

Mērķis: saglabāt Latvijas dabas vides kvalitāti atbilstoši Eiropas Savienības direktīvu prasībām, valsts starptautiskajām saistībām un vietējām vajadzībām; novērst esošos un nākotnes draudus dabas vērtībām, vienlaikus nodrošinot maksimāli efektīvu resursu izlietojumu dabas vērtību saglabāšanā un atjaunošanā.

Prioritātes infrastruktūras izveidē bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai Natura 2000 teritorijās ir:

- Natura 2000 teritoriju vizualizēšana dabā jeb tās atpazīstamības veicināšana, iezīmējot teritoriju robežas, izvietojot aizlieguma zīmes un informatīvos standus, kas satur pamatinformāciju par teritoriju; t.i., izveidojot teritorijas aizsardzības administratīvo infrastruktūru.
- antropogēnās ietekmes samazināšana ĪADT, iekārtojot laipas, takas, autostāvvietas, labiekārtotas atpūtas vietas u.c.;
- ĪADT apmeklētāju un vietējo iedzīvotāju izglītošana un informēšana, radot tam nepieciešamo infrastruktūru, izvietojot informācijas standus, norādes u.c.

Nacionālo programmu paredzēts ieviest, izdalot divas apakšaktivitātes:

- Natura 2000 teritoriju aizsardzības administratīvās infrastruktūras izveide – ierobežota projektu iesniegumu atlase,
- Antropogēno slodzi samazinošās, izglītojošās un informatīvās infrastruktūras izveide – atklāta projektu iesniegumu atlase.

4. APAKŠAKTIVITĀTE: NATURA 2000 TERITORIJU AIZSARDZĪBAS ADMINISTRATĪVĀS INFRASTRUKTŪRAS IZVEIDE

4.1. Finansējuma saņēmēji, atbalstāmās darbības, attiecināmās izmaksas

Aktivitātei pieejamais finansējums: 2 000 000 EUR

Atbalsta veids: ERAF līdzfinansējums paredzēts kā atbalsts infrastruktūras izveidei Natura 2000 teritorijās, kur izstrādāts dabas aizsardzības plāns, lai samazinātu antropogēno slodzi, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

- Tiks atbalstīta administratīvo zīmju, informatīvo stendu, kas ietver pamatinformāciju par Natura 2000 teritoriju, izveide un izvietošana dabā.
- Netiks atbalstīta informācijas centru veidošana, administratīvo zīmju atjaunošana, tematisko informatīvo stendu izveide.

Attiecināmās izmaksas: Projektu sagatavošana un projekta vadība līdz 10% no attiecināmajām izmaksām, būvdarbi, pakalpojumi, iekārtu un aprīkojuma piegādes.

Mērķa grupa: Aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas, apmeklētāji

Finansējuma saņēmējs: Dabas aizsardzības pārvalde, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas.

Minimālais un maksimālais projekta finansējuma apjoms: Netiek noteikts.

4.2. Ierobežotas projektu iesniegumu atlases izsludināšanas kārtība, projektu pieņemšanas kārtība, vērtēšanas kritēriji

Projektu iesniegumu konkursa izsludināšanas kārtība

Projektu iesniegumu konkurss tiks izsludināts 3 reizes plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam. Pirmais konkurss tiks izsludināts 3 gadu periodam, pārējie divi konkursi - 2 gadu periodam.

Vides ministrija nosūta uzaicinājumu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju administrācijām un Dabas aizsardzības pārvaldei iesniegt projektu iesniegumus, kurus paredzēts īstenot Natura 2000 teritorijās, kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni. Projektu iesniegumi jāiesniedz 2 mēnešu laikā pēc uzaicinājuma izsūtīšanas finansējuma saņēmējam.

Projektu iesniegumu pieņemšanas un vērtēšanas kārtība

Projekts jāiesniedz 2 mēnešu laikā pēc VIDM uzaicinājuma izsūtīšanas finansējuma saņēmējam. Projekta iesnieguma veidlapa jāaizpilda latviešu valodā datorrakstā, projekta iesniegumu jāparaksta pilnvarotai personai. Jāiesniedz 1 projekta oriģināls un 2 kopijas, kā arī elektroniskā versija. Gan projekta oriģināls, gan kopija jāiesniedz caurauklota. Pievienotie dokumenti jānumurē.

Projekta vērtēšanas kritēriji :

Nr.	Kritērijs	Atbilstība (Jā/Nē/Neattiecas)
1.	Vai projekta iesniegums ir iesniegts Vides ministrijas norādītajā termiņā?	
2.	Vai Natura 2000 teritorijai (ām), par kuru iesniegts projekta iesniegums, ir izstrādāts(i) dabas aizsardzības plāns(i)?	
3.	Vai projektā paredzētās darbības atbilst dabas aizsardzības plānam?	
4.	Vai projekta iesniegums atbilst MK noteikumos par aktivitātes ieviešanu izvirzītajām prasībām:	
4.1.	mērķis	
4.2.	finansējuma saņēmējs	
4.3.	atbalstāmās darbības	
4.4.	attiecināmās izmaksas	
4.5.	ES līdzfinansējuma likme	
5.	Vai projekta iesniegums atbilst horizontālajām prioritātēm:	
5.1.	teritorijas līdzsvarota attīstība	
5.2.	makroekonomiskā stabilitāte	
5.3.	ilgtspējīga attīstība	
5.4.	vienādas iespējas	
5.5.	informācijas sabiedrība	
5.6.	Rīgas konkurētspēja	

Nr.	Kritērijs	Atbilstība (Jā/Nē/Neattiecas)
6.	Vai projekta iesniegumā ir objektīvi pārbaudāmi rezultāta indikatori?	
7.	Vai projekta budžetā iekļautās izmaksas ir samērīgas, pamatotas un nepieciešamas projekta īstenošanai un atbilstošas prognozētajām tirgus cenām uz projekta īstenošanas laiku?	
8.	Vai projekta naudas plūsmas prognoze ir atbilstoša plānotajam laika grafikam?	
9.	Vai projekta iesniegumā atspoguļota plānotā projekta ieviešanas struktūrhēma un plānotais cilvēkresursu nodrošinājums?	

5. APAKŠAKTIVITĀTE: ANTROPOGĒNO SLODZI SAMAZINOŠĀS, IZGLĪTOJOŠĀS UN INFORMATĪVĀS INFRASTRUKTŪRAS IZVEIDE

5.1. Finansējuma saņēmēji, atbalstāmās darbības, attiecināmās izmaksas

Aktivitātei pieejamais finansējums: 11 000 000 EUR

Atbalsta veids: ERAF līdzfinansējums paredzēts kā atbalsts infrastruktūras izveidei Natura 2000 teritorijās, kur izstrādāts dabas aizsardzības plāns, lai samazinātu antropogēno slodzi, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

- Tiks atbalstīta taku (tai sk. laipas, trepes, tiltiņi), labiekārtotu atpūtas vietu, dažādu informatīvu zīmju un tematisku informācijas stendu izveide un izvietošana dabā, stāvlaukumu (apmeklētāju transportam) izveide, jaunu taku maršrutu izveide, skatu torņu būvniecība, kas nepieciešama Natura 2000 teritorijas antropogēnās slodzes mazināšanai, sabiedrības informēšanai un izglītošanai; informatīvo stendu par Natura 2000 teritorijām izveide ārpus teritoriju robežām.
- Netiks atbalstīta administratīvo zīmju un informatīvo stendu, kas ietver pamatinformāciju par Natura 2000 teritorijām, izveide un izvietošana dabā, informācijas centru izveide; infrastruktūras uzturēšana.

Attiecināmās izmaksas: Projektu sagatavošana un projekta vadība līdz 10% no attiecināmajām izmaksām, būvdarbi, pakalpojumi, iekārtu un aprīkojuma piegādes.

Finansējuma saņēmējs:

- pašvaldības, kuru teritorijā ietilpst attiecīgā Natura 2000 teritorija un kuras administratīvajās robežās paredzēta infrastruktūras izveide,
- pašvaldību apvienības, kuru sastāvā ietilpst visas tās pašvaldības, kuru teritorijā paredzēta Natura 2000 teritorijas infrastruktūras izveide,
- valsts iestādes, kuru kompetencē ir Natura 2000 teritoriju aizsardzība un apsaimniekošana (DAP, ĪADT administrācijas),
- komercsabiedrības (VAS „Latvijas valsts meži”), kuru kompetencē ir Natura 2000 teritoriju aizsardzība un apsaimniekošana.

Mērķa grupa: Aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas, apmeklētāji.

Minimālais un maksimālais projekta finansējuma apjoms:

ERAF minimālais	– 50 000 EUR
ERAF maksimālais	– 500 000 EUR

5.2. Atklātas projektu iesniegumu atlases izsludināšanas kārtība, projektu pieņemšanas kārtība, vērtēšanas kritēriji**Projektu iesniegumu konkursa izsludināšanas kārtība**

Projektu iesniegumu konkurss tiks izsludināts 3 reizes plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam. Pirmais konkurss tiks izsludināts 3 gadu periodam, pārējie divi konkursi 2 gadu periodam.

Projektu iesniegumi jāiesniedz 3 mēnešu laikā pēc Ministru kabineta noteikumu par aktivitātes ieviešanu apstiprināšanas. Pretendēt uz ERAF finansējumu varēs tikai tie projekti, kurus paredzēts īstenot Natura 2000 teritorijās, kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni.

Projektu iesniegumu pieņemšanas un atlases kārtība:

Projekts jāiesniedz 3 mēnešu laikā pēc atklātas projektu iesniegumu atlases izsludināšanas. Projekta iesnieguma veidlapa jāaizpilda latviešu valodā datorrakstā, projekta iesniegumu jāparaksta pilnvarotai personai. Jāiesniedz 1 projekta oriģināls un 2 kopijas, kā arī elektroniskā versija. Gan projekta oriģināls, gan kopija jāiesniedz caurauklota. Pievienotie dokumenti jānumurē.

Projekta vērtēšanas kritēriji:

Nr.	Projektu atbilstības kritēriji	Atbilstība (Jā/Nē/Neattiecas)
1.	Vai projekta iesniegums ir iesniegts Vides ministrijas norādītajā termiņā?	
2.	Vai Natura 2000 teritorijai (ām), par kuru iesniegts projekta iesniegums, ir izstrādāts(i) dabas aizsardzības plāns(i)?	
3.	Projekta iesniedzēja atbilstības kritēriji (atkarībā no projekta iesniedzēja statusa jāatbilst vienam no projekta iesniedzēja atbilstības kritērijiem):	
3.1.	Vai projekta iesniedzēja (ja iesniedzējs ir pašvaldība) administratīvajā teritorijā atrodas Natura 2000 teritorija, kurai paredzēta infrastruktūras izveide?	
3.2.	Vai pašvaldību apvienībā (sadarbības apvienība, nodibinājums) ietilpst visas pašvaldības, kuru teritorijā paredzēta Natura 2000 teritorijas infrastruktūras izveide?	
3.3.	Vai projekta iesniedzēja (valsts iestādes, VAS „Latvijas valsts meži”) kompetencē ir īpaši aizsargājamo teritoriju aizsardzība un apsaimniekošana?	
4.	Vai projekta iesniegums atbilst MK noteikumos par aktivitātes ieviešanu izvirzītajām prasībām:	
4.1.	mērķis	
4.2.	finansējuma saņēmējs	

Nr.	Projektu atbilstības kritēriji	Atbilstība (Jā/Nē/Neattiecas)
4.3.	atbalstāmās darbības	
4.4.	attiecināmās izmaksas	
4.5.	ES līdzfinansējuma likme	
5.	Vai projekta iesniegums atbilst horizontālajām prioritātēm:	
5.1.	teritorijas līdzsvarota attīstība	
5.2.	makroekonomiskā stabilitāte	
5.3.	ilgtspējīga attīstība	
5.4.	vienādas iespējas	
5.5.	informācijas sabiedrība	
5.6.	Rīgas konkurētspēja	
6.	Vai projekta iesniegumā ir objektīvi pārbaudāmi rezultāta indikatori?	
7.	Vai projekta budžetā iekļautās izmaksas ir samērīgas, pamatotas un nepieciešamas projekta īstenošanai un atbilstošas prognozētajām tirgus cenām uz projekta īstenošanas laiku?	
8.	Vai projekta naudas plūsmas prognoze ir atbilstoša plānotajam laika grafikam?	
9.	Vai projekta iesniegumā atspoguļota plānotā projekta ieviešanas struktūrshēma un plānotais cilvēkresursu nodrošinājums?	
10.	Vai projektā paredzētās aktivitātes atbilst Natura 2000 teritorijas aizsardzības mērķiem?	
		Punktu skala
11.	Natura 2000 teritorijas apdraudētība (jeb antropogēnā slodze uz Natura 2000 teritoriju)	0 - 10
12.	Antropogēno slodzi samazinošās infrastruktūras izveide	0 - 4
13.	Izglītojošās un informatīvās infrastruktūras izveide	0 - 1
14.	Paredzētās infrastruktūras pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	0 - 2

Nr.		
1.	Natura 2000 teritorijas apdraudētība (jeb antropogēnā slodze uz Natura 2000 teritoriju): <ul style="list-style-type: none"> - intensīvi apmeklēta teritorija, infrastruktūra steidzami jāpilnveido, lai saglabātu teritorijā esošās dabas vērtības (Intensīvi apmeklēta teritorija - A); - intensīvi apmeklēta teritorija, infrastruktūra jāpilnveido, lai saglabātu teritorijā esošās dabas vērtības (Intensīvi apmeklēta teritorija - A/B); - vidēji apmeklēta teritorija, infrastruktūra steidzami jāpilnveido, lai saglabātu teritorijā esošās dabas vērtības (Vidēji apmeklēta teritorija - A); - intensīvi apmeklēta teritorija, infrastruktūra nav nepieciešamajā līmenī (Intensīvi apmeklēta teritorija - B); - vidēji apmeklēta teritorija, infrastruktūra nav nepieciešamajā līmenī (Vidēji apmeklēta teritorija - B); - mazapmeklēta teritorija, antropogēno slodzi mazinošā un informējošā infrastruktūra nav nepieciešama jeb vidēji apmeklēta teritorija, kurā infrastruktūras izveidošana nav nepieciešama (Mazapmeklēta un Vidēji apmeklēta teritorija C vai D) 	10 8 6 4 2 0
2.	Antropogēno slodzi samazinošās infrastruktūras izveide Paredzēta (<i>par katru tiek dots pa punktam</i>); <ul style="list-style-type: none"> - erozijas samazināšana (nožogojumi, nogāžu stiprinājumi, arī trepes) teritorijā; - eitrofā piesārņojuma mazināšana (atkritumu savākšanas nodrošināšana, tualetu izvietošana, atpūtas vietu labiekārtošana); - apmeklētāju plūsmas vadīšana ar mērķi, saglabāt dabas vērtības un novadīt apmeklētājus uz mazāk jutīgām teritorijām(norādes, takas, laipas, norobežojumi); - teritorijas pieejamības nodrošināšana; pievadceļš teritorijai, autotransporta novietošana stāvlaukumā ...; 	1 1 1 1
3.	Izglītojošās un informatīvās infrastruktūras izveide <ul style="list-style-type: none"> - skatu torņa, tematisku informācijas stendu izveide. 	1
4.	Paredzētās infrastruktūras pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām; <ul style="list-style-type: none"> - teritorijas infrastruktūrā kopumā ir paredzēts alternatīvs risinājums teritorijas apskatei cilvēkiem ar īpašām vajadzībām; - atsevišķs infrastruktūras elements vai takas posms ir pielāgots cilvēkiem ar īpašām vajadzībām; - pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām nav paredzēta jeb ir paredzēta tikai normatīvajos aktos paredzētajā apjomā. 	2 1 0

Atbilstoši esošās situācijas analīzei projektu specifisko kritēriju izvēles pamatā ir šādi secinājumi:

- Par prioritāti visu Natura 2000 vietās sastopamo ES nozīmes biotopu un sugu apsaimniekošanai tiek uzskatīta to uzturēšana vismaz līdzšinējā apjomā un to labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšana. Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšana nav iespējama bez iepriekšējas izpētes tā noteikšanai, kā arī koordinēti plānotiem apsaimniekošanas pasākumiem, kas ir veikti tikai tām Natura 2000 teritorijām, kurās ir izstrādāti dabas aizsardzības plāni. **Dabas aizsardzības plānu esamība** tiek uzskatīta par primāro nosacījumu projekta atbilstībai.
- Kā būtisks aspekts, realizējot infrastruktūras izveidi, ir komplekss risinājums, paredzot visa veida antropogēnās slodzes mazināšanu, kā arī vienlaicīgi veicot sabiedrības informēšanu un izglītošanu. Infrastruktūras izveidei ir būtiska nozīme dabas vērtību saglabāšanā gan konkrētā teritorijā, gan valstī kopumā it īpaši, ja līdztekus tiek veikta gan apmeklētāju negatīvās ietekmes mazināšanai paredzētā labiekārtojuma izveide, gan iedzīvotāju izglītošana un informēšana, jo nezināšana un neizpratne var radīt lielu ietekmi uz dabas daudzveidības saglabāšanu.
- Veidojot jaunu antropogēno slodzi mazinošo un informējošo infrastruktūru, iespēju robežās nepieciešams nodrošināt to **pieejamību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām**.
- Par kritēriju **nav noteikts vienmērīga sadalījuma princips pa reģioniem**, jo programmas mērķis nav izveidot vienlīdz attīstītu infrastruktūru katrā reģionā, bet gan veicināt dabas vērtību saglabāšanu, mazinot apmeklētāju ietekmi Natura 2000 teritorijās. Tā kā apmeklētāko teritoriju sadalījums valstī ir ļoti nevienmērīgs, šis princips nav savienojams ar programmas mērķi.

6. IEROBEŽOTAS PROJEKTU IESNIEGUMU ATLASĒS KĀRTĪBA

1. Vides ministrija izstrādā un apstiprina ierobežotas projektu iesniegumu atlasē projektu iesniegumu vērtēšanas kārtību, vērtēšanas lapas un ekspertu vērtēšanas matricas un publicē tās Vides ministrijas mājas lapā;
2. Vides ministrija izveido ierobežotas projektu iesniegumu atlasē projektu iesniegumu vērtēšanas komisiju;
3. Vides ministrija nosūta uzaicinājumu iesniegt projekta iesniegumu ierobežotam pretendentu lokam atbilstoši Ministru kabinetā apstiprinātajā ierobežotas projektu iesniegumu atlasē kārtībā noteiktajiem pretendenta atbilstības kritērijiem;
4. Vērtēšanas komisija vērtē iesniegtos projektu iesniegumus atbilstoši Ministru kabineta noteikumos par aktivitātes ieviešanu noteiktajiem kritērijiem;
5. Atbilstoši ierobežotas projektu iesniegumu atlasē projektu iesniegumu vērtēšanas komisijas priekšlikumam Vides ministrija pieņem lēmumu par projekta iesnieguma apstiprināšanu vai noraidīšanu. Lēmumā par ierobežotas projektu iesniegumu atlasē projekta iesnieguma noraidīšanu norāda noraidīšanas iemeslus.
6. Vides ministrija 30 darbdienu laikā nodrošina lēmuma par projekta iesnieguma apstiprināšanu īstenošanu, slēdzot līgumu ar Eiropas Savienības fonda finansējuma saņēmēju.

7. NACIONĀLĀS PROGRAMMAS UZRAUDZĪBAS RĀDĪTĀJI

Rādītāji	2004.g.	2009.g.	2013.g.	Saiknes ar investīciju virzienu pamatojums	Aprēķina skaidrojums
Iznākuma rādītāji					
Izvietoto robežzīmju skaits Natura 2000 teritoriju iezīmēšanai dabā	150	700	1300	Norādot Natura 2000 teritorijas atrašanos, iedzīvotāji tiks informēti par esošajām dabas vērtībām, kas novērsīs tām potenciālos draudus.	Robežzīmju skaits indikatīvi noteikts izvērtējot dabas aizsardzības plānus.
Rezultāta rādītāji					
NATURA 2000 teritoriju skaits ar attīstītu, dabas aizsardzības prasībām atbilstošu infrastruktūru:	6	10	20	Izveidojot antropogēno slodzi samazinošo un informatīvi izglītojošo infrastruktūru, tiks saglabāta dabas vides kvalitāte.	Natura 2000 teritoriju skaits, kur atbilstoši izdalītajam indikatīvajam finansējumam varēs izveidot infrastruktūru.

8. INFORMĀCIJAS AVOTI

1. Gaujas Nacionālais parks (autors J.Smaļinskis), *Tūrisma ietekmes uz vidi un to analīze GNP tūristu apmetnēs*, 2005, Sigulda
2. Latvijas Dabas fonds (projekta vadītājs M.Kreilis), *Priekšlikumi NATURA 2000 teritoriju apsaimniekošanas un infrastruktūras attīstībai, indikatīvo finansējumu apjoma noteikšana nākamajam plānošanas periodam (2007. – 2013. gads)*, 2005, Rīga, pasūtītājs LR Vides ministrija.
3. Latvijas Dabas fonds (projekta vadītāja L.Salmiņa) *Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam „Sakas grīņi”*, 2004, Rīga, pasūtītājs AS “Latvijas valsts meži” Dienvidkurzemes mežsaimniecība.